

PISA Etnisk 2012: Kort opsummering af de væsentligste resultater

Dette notat indeholder en oversigt over hovedresultater fra PISA Etnisk 2012. Notatet består af følgende afsnit:

- Fem hovedresultater
- Overordnede resultater fra PISA Etnisk 2012 i de tre faglige domæner
- Social og etnisk baggrund og elevernes matematikfærdigheder
- Skolernes elevsammensætning og elevernes læsefærdigheder, hjemmebaggrund og skoleforhold

Fem hovedresultater:

- I Danmark scorer elever uden indvandrerbaggrund i gennemsnit 61 point højere i matematiktesten end andengenerations elever og 80 point højere end førstegenerations elever.
- PISA 2012-rapporten viser, at drenge klarer sig noget bedre end piger i matematik. Denne tendens gør sig gældende uanset etnisk baggrund. Forskellen mellem kønnene er størst blandt andengenerationsindvandrere med en forskel på knap 21 point, og mindst blandt elever uden indvandrerbaggrund med en forskel på knap 14 point. Blandt førstegenerationsindvandrere er kønsforskellen også cirka 14 point.
- Korrigeres der for social baggrund,¹ opnår andengenerationsindvandrere en lavere matematikscore end førstegenerationsindvandrere i Danmark, Sverige og Finland. Uden korrektion er det modsatte gældende.
- Der er stor forskel på elever med og uden indvandrerbaggrund, hvad angår andelen af elever, der klarer sig dårligt (under niveau 2), og andelen, der klarer sig godt (over niveau 4). Andelen af indvandrer elever, der klarer sig godt, er faldet fra 2003 til 2012, og andelen af indvandrer elever, der klarer sig dårligt, er steget.
- Godt 48 pct. af førstegenerationsindvandrere har utilstrækkelige funktionelle matematikkompetencer. Det tilsvarende tal for andengenerationsindvandrere er cirka 38 pct. For unge uden indvandrerbaggrund gælder det godt 13 pct. Blandt første- og andengenerationsindvandrere er andelen af elever over niveau 4 på henholdsvis knap 2 pct. og knap 3 pct.

¹ Forældrenes højeste uddannelsesniveau, forældrenes stillingskategori, familiens velstandsniveau, familiens kulturelle besiddelser, uddannelsesmæssige ressourcer i hjemmet og antallet af bøger i hjemmet.

Overordnede resultater fra PISA Etnisk 2012

På tværs af PISAs faglige domæner, matematik, læsning og naturfag, ses i PISA 2012 markante forskelle i kompetencerne hos de 15-16-årige i forhold til deres baggrund. Eleverne opdeles i rapporten i fire grupper: 1) Elever uden indvandrerbaggrund, 2) elever med indvandrerbaggrund, der taler dansk i hjemmet, 3) andengenerationsindvandrere og 4) førstegenerationsindvandrere.²

Tabel 1 Fordelingen af gennemsnitlige danske resultater for PISA 2012, PISA 2009 og PISA 2003

	Matematik	Læsning	Naturfag	Problemløsning
PISA 2012				
Alle samlet	500	496	498	497
Uden indiv.baggr.	508	504	508	505
Taler dansk i hjemmet	449	459	444	436
1. generation	428	427	418	425
2. generation	447	454	433	436
PISA 2009				
Alle samlet	503	495	499	
Uden indiv.baggr.	511	502	508	
Taler dansk i hjemmet	458	460	449	
1. generation	426	422	416	
2. generation	447	446	430	
PISA 2003				
Alle samlet	514	492		
Uden indiv.baggr.	520	497		
Taler dansk i hjemmet	462	457		
1. generation	449	440		
2. generation	455	454		

Anmærkning: Når der for naturfag ikke er foretaget sammenligninger med 2003, skyldes det, at naturfag først blev hoveddomæne i 2006, og at sammenligninger med tidligere år skal tages med store forbehold. Problemløsning kan ikke sammenlignes mellem 2012 og 2003, idet testen i 2003 var på papir, mens den i 2012 foregik elektronisk.

Kilde: PISA Etnisk 2012

Fald i matematikkompetencerne for alle etniske grupper

Siden PISA 2003 er der sket et fald i elevernes matematikkompetencer. Det gælder såvel for etnisk danske elever som for første- og andengenerationsindvandrere. I 2003 var den gennemsnitlige score for alle elever på 514 point, hvor den i 2012 er på 500 point.

Som det fremgår af tabel 1 ovenfor, er der sket et fald i matematikscoren for alle elever, herunder også alle tre grupper af indvandrerlever, fra 2003 til 2012. Det er dog kun forskellen for elever uden ind-

² PISA skelner således mellem tre typer af indvandrerlever: 1) Elever med indvandrerbaggrund, hvor tales dansk i hjemmet, 2) andengenerationsindvandrere, dvs. elever, som er født i (test-)landet, men hvor begge forældre er født i et andet land, og 3) førstegenerationsindvandrere, dvs. elever, som er født udenlands, og hvor begge forældre er født i udlandet. Der er overlap mellem hhv. gruppe 1 og gruppe 2 og 3, idet der i gruppe 1 både kan indgå første- og andengenerationsindvandrere.

vandrerbaggrund, der er signifikant. Til gengæld er forskellene mellem unge uden indvandrerbaggrund og med indvandrerbaggrund statistisk sikre i såvel 2003, 2009 og 2012.

De matematiske kompetencer i PISA kan endvidere opdeles i en række underdomæner, og eleverne testes på disse underområder. I testningen af de enkelte underdomæner af matematik ses det samme billede for alle indvandrergrupperne som for den samlede matematikscore.

Matematikkompetencer blandt drenge og piger

PISA 2012-rapporten viste, at drenge klarer sig noget bedre end piger i matematik. Denne tendens gør sig gældende uanset etnisk baggrund. Inden for alle grupper klarer drengene sig signifikant bedre end pigerne. Forskellen mellem kønnene er størst blandt andengenerationsindvandrere med forskel på knap 21 point og mindst blandt elever uden indvandrerbaggrund med en forskel på knap 14 point. Blandt førstegenerationsindvandrere er kønsforskellen også cirka 14 point. Dette ses ikke i nogen af de andre nordiske lande for de tre elevgrupper.

Læse- og naturfagskompetencer fra 2003 til 2012

Som det fremgår af tabel 1, har elevernes kompetencer i læsning ikke ændret sig nævneværdigt siden 2003. Førstegenerationsindvandrere er gået en smule tilbage fra 2003 til 2009 og frem igen fra 2009 til 2012. Andengenerationsindvandrere opnår i 2012 det samme resultat som i 2003, mens de i 2009 lå en smule lavere. Forskellene er dog små og ikke statistisk sikre.

I naturfag er billedet omtrent det samme. Både første- og andengenerationsindvandrere er gået en smule frem fra 2009 til 2012, mens de indvandrererelever, der taler dansk i hjemmet, er gået lidt tilbage. Ændringerne er dog så små, at de ikke er statistisk sikre.³

Højt og lavt præsterende elever

Der er stor forskel på elever med og uden indvandrerbaggrund, hvad angår andelen af elever, der klarer sig dårligt (under niveau 2), og andelen, der klarer sig godt (over niveau 4). Andelen af elever, der klarer sig godt, er faldet fra 2003 til 2012, og andelen af indvandrererelever, der klarer sig dårligt, er steget. Ændringerne er størst mellem 2003 og 2009. Billedet er det samme for etnisk danske elever.

Tabel 2 Procentdel på de laveste og højeste niveauer af matematikfærdigheder opdelt på hhv. elever af dansk oprindelse, sprog talt i hjemmet samt første- og andengenerationsindvandrere i PISA 2012, 2009 og 2003.

	Under niveau 2	Over niveau 4
2012		
Alle samlet	16,9 pct.	10,0 pct.
Uden indvandrerbaggrund	13,4 pct.	10,9 pct.
Indvandrere, der taler dansk i hjemmet	38,7 pct.	3,0 pct.
1. generation	48,6 pct.	1,8 pct.
2. generation	38,5 pct.	2,7 pct.

³ Når der for naturfag ikke er foretaget sammenligninger med 2003, skyldes det, at naturfag først blev hoveddomæne i 2006, og at sammenligninger med tidligere år skal tages med store forbehold.

2009		
Alle samlet	17 pct.	12 pct.
Uden indvandrerbaggrund	14,3 pct.	12,6 pct.
Indvandrere, der taler dansk i hjemmet	31,5 pct.	1,6 pct.
1. generation	48,0 pct.	2,0 pct.
2. generation	37,2 pct.	2,1 pct.
2003		
Alle samlet	16 pct.	16 pct.
Uden indvandrerbaggrund	13,7 pct.	17,0 pct.
Indvandrere, der taler dansk i hjemmet	29,6 pct.	4,1 pct.
1. generation	36,0 pct.	3,8 pct.
2. generation	33,9 pct.	4,2 pct.

Kilde: Egne beregninger

Knap halvdelen (48,6 pct.) af førstegenerationsindvandrerne har i 2012 utilstrækkelige funktionelle matematikkompetencer. For unge uden indvandrerbaggrund gælder det 13,4 pct. Det tilsvarende tal for andengenerationsindvandrere er 38,5 pct. De elever, der hovedsagelig taler dansk derhjemme, har i samme omfang utilstrækkelige funktionelle matematikkompetencer, idet 38,7 pct. af disse elever klarer sig dårligt.

Andelen af elever på de højeste niveauer, dvs. over niveau 4, er blandt unge uden indvandrerbaggrund 10,9 pct. i 2012. Blandt første- og andengenerationsindvandrere er den henholdsvis 1,8 pct. og 2,7 pct.

Som det fremgår af tabel 2, var andelen af indvandrerelver uden funktionelle kompetencer i 2003 lave, mens andelen af elever med indvandrerbaggrund på de højeste niveauer, dvs. over niveau 4, var større i 2003. Af tabellen fremgår det, at andelen af elever uden indvandrerbaggrund under niveau 2 er relativt uændret fra 2003 til 2009, og at andelen af elever, der scorer over niveau 4, er faldet fra knap hver sjette til ca. hver niende fra 2003 til 2012. For alle grupper indvandrerelver er der sket et fald i andelen af elever, der scorer over niveau 4, fra 2003, men ingen stor ændring fra 2009 til 2012.

Kompetencer i matematik og indvandrerelvers oprindelsesland

Der er betydelige forskelle i elevernes gennemsnitlige scorer alt efter oprindelsesland. Den gruppe elever, der scorer højest i matematik, er elever fra lande i det tidligere Jugoslavien med 458 point. Herefter kommer elever med "andet oprindelsesland". I denne kategori findes indvandrere fra fx Sverige og Norge samt andre vestlige lande, men også fra ikke-vestlige lande. Elever fra Afghanistan scorer tredje-højest i matematik. I den anden ende ligger elever fra Somalia med den laveste matematikscore på 403 point. Herover ligger elever fra hhv. Libanon og Tyrkiet med hhv. 421 og 422 point.

Social og etnisk baggrund og elevernes matematikfærdigheder

De unges kompetencer hænger i høj grad sammen med både social og etnisk baggrund. Der er betydelig variation i forskellene i matematikscoren for elever med og uden indvandrerbaggrund i de nordiske lande, men forskellene bliver mindre markante, når der korrigeres for sociale baggrundsforhold.

Uden korrektion scorer elever uden indvandrerbaggrund i Danmark i gennemsnit 61 point højere i matematiktesten end andengenerationselever og 80 point højere end førstegenerationselever. Der er i gennemsnit 19 point mellem første- og andengenerationselever. Blandt de nordiske lande findes de største forskelle mellem elever uden indvandrerbaggrund og elever med indvandrerbaggrund i Finland, mens de mindste forskelle ses i Norge. Korrigeres der for social baggrund,⁴ opnår andengenerationsindvandrere en lavere matematikscore end førstegenerationsindvandrere i Danmark, Sverige og Finland.⁵

I Danmark, Sverige, Norge og Finland ser den socioøkonomiske baggrund ud til at have en større betydning for elever uden indvandrerbaggrund sammenholdt med elever med indvandrerbaggrund. Det er imidlertid kun i Danmark og Sverige, at forskellene er statistisk sikre. Her klarer indvandrerelever sig i begge lande 23 point bedre i matematiktesten ved en forbedring i den socioøkonomiske baggrund, mens elever uden indvandrerbaggrund klarer sig hhv. 37 og 34 point bedre. Det vil sige, at elever uden indvandrerbaggrund har større udbytte af en favorabel socioøkonomisk baggrund.

Skolernes elevsammensætning og elevernes læsefærdigheder

Som det er fremgået her og er påvist i tidligere PISA-runder, spiller elevernes forældrebaggrund en stor rolle for elevernes præstationer inden for de tre domæner. I analysen tages derfor også højde for forskelle i elevernes socioøkonomiske og kulturelle baggrund, når der ses på, hvor meget af fx forskellene mellem elevernes matematikkompetencer der kan tilskrives skolens etniske elevsammensætning, og hvor meget der kan tilskrives det forhold, at elever på forskellige skoletyper har forskellig socioøkonomisk baggrund. Når der således korrigeres ikke blot for elevernes, men også skolernes socioøkonomiske niveau, forsvinder stort set alle forskelle skolerne imellem i alle de nordiske lande. Det er således forskelle i socioøkonomiske og kulturelle ressourcer hos den enkelte elev og familie og skolens forældrekreds samlet set, der er baggrunden for forskellene i matematikkompetencerne, og ikke de relativt mange elever med indvandrerbaggrund i sig selv.

⁴ Forældrenes højeste uddannelsesniveau, forældrenes stillingskategori, familiens velstandsniveau, familiens kulturelle besiddelser, uddannelsesmæssige ressourcer i hjemmet og antallet af bøger i hjemmet.

⁵ Den lavere score for førstegenerationsindvandrere sammenlignet med andengenerationsindvandrere skyldes således, at førstegenerationsindvandrere generelt har en svagere social baggrund end andengenerationsindvandrere. Der er dog grund til være opmærksom på, at andre forhold kan spille en rolle. Fx er der ikke taget højde for forskelle i oprindelsesland mellem første- og andengenerationsindvandrere.